

Nepal, ten noorden van Trisuli bazar: afscheid van de dragers, april 1996. Foto: Paul Schnabel.

Ik en mijn drager - de zin van contrasten

Paul Schnabel

Ik dacht meteen aan deze foto. Het is het afscheid van mijn dragers in Nepal. Alle bagage zit al in de auto, die de vorige avond gekomen is om mij weer naar Kathmandu te brengen. Dat is in kilometers dichtbij, maar in uren net zo ver als het van hier naar Kathmandu is. De dragers zijn er nooit geweest. Gisteren heeft de kleine jongen naast mij, die niet weet hoe oud hij is, voor het eerst cola gedronken. Hij vond het vies, wat het natuurlijk ook is. In het juten tasje naast hem zitten al zijn bezittingen, een oud jasje, een dekontje, een kookpotje en sinds vanmorgen ook een klein veldflesje. Mijn reserve, waarvan ik al twee weken eerder had besloten dat hij het zou krijgen. Ik had gezien dat hij onderweg, als hij dorst had, als een hond met zijn tong water uit een plas lebberde. Hij bezat zelfs geen bekertje.

Het is geen mooie foto, maar ik herken er de gelijktijdigheid van het ongelijktijdige in, die mij elke keer weer naar Nepal brengt. De Alpen zijn natuur, de Himalaya is een reis in de tijd. Tot 4000 meter hoog op de bergen liggen de dorpen; aan de bouwstijl van de huizen is op afstand al te zien welk volk of welke stam er woont. Het is altijd dagen lopen naar de grote weg, er zijn geen fietsen en auto's. Ook lastdieren zijn onbekend, alles wordt door mensen gedragen. Het is stil, zelfs in de verte klinkt nergens het geluid van machines. 's Avonds is er geen ander licht dan het schijnsel van het open vuur waarop gekookt wordt. Kloosters of tempels zijn er niet, laat staan een dokter of een winkel. Soms is er een verlaten schooltje met een kapotgewaaide gebedsvlag ernaast, maar altijd zijn er de kinderen, die je dicht tegen elkaar aangedrukt met open mond aanstaren. Ze blijven zorgvuldig op een meter afstand. Tegen de avond wagen hun ouders zich dichterbij en komen ook de zieken aangestrompeld in de hoop op een pil of een wonderdrankje.

Dit is de wereld waaraan Geert Mak herinnert in *Hoe God verdween uit Jorwerd*. Het is de wereld van de *peasant* die nog geen *farmer* is geworden, van het algemeen menselijk patroon dat langer de geschiedenis van de mens is geweest dan de mens de maker van zijn geschiedenis is. Tijd - en daarmee identiteit - is er dan nog niet, men leeft buiten de geschiedenis in het ritme van de seizoenen en de orde van de wisseling van licht en donker. Mijn dragers zijn nog deel van dat patroon, ze dragen ruwe kleren van zelfgesponnen wol, ze eten het weinige dat hun bergakkertjes opleveren en ze spreken alleen het grommende dialect van hun eigen dorp. Hun kampvuur leggen ze 's avonds aan tegen een groot rotsblok, zodat ze bij het slapen nog wat voordeel hebben van de stralingswarmte. Er is niets romantisch aan, ze zijn vies, ze hebben het 's nachts altijd koud, ze zijn verkouden of ze hebben diarree. De kleine jongen moet de zwaarste lasten dragen en de anderen lachen hem uit als hij zijn evenwicht verliest. Hij is dertien of zestien, maar hij heeft, hoe je ook telt, weinig kans de veertig te halen en dan is hij een oude man met een versleten rug en nog steeds arm.

Reizen in een ruimte die tijd vervangt, is niet alleen maar toerisme. Het algemeen menselijk patroon, zoals je dat tijdens een trek-

king leert kennen, is ook een sociologisch leesplankje. De werkelijke complexiteit van de traditionele dorpsamenleving blijft nog verborgen, wat wel zichtbaar wordt zijn de eenvoudige regels van het menselijke samenleven zelf. De herkenning daarvan maakt het mogelijk over de beperkingen van de verschillen in taal en cultuur heen te stappen. Er gebeurt aan beide zijden niets bijzonders en dat is juist zo leuk om naar te kijken.

De organisatie van de *trekking* zelf is een dagelijkse les in standenleer. De posities zijn strak en hiërarchisch verdeeld. De westerling is de koning, maar hij weet zich ingeregeng in een strikt keurslijf van conventies. Alles wordt voor hem gedaan, maar hij heeft geen invloed op wat er gedaan wordt en wanneer dat zal gebeuren. Hij is de toevallige vervuller van een rol in een stuk dat een halve eeuw geleden door avontuurlijke Engelsen uit de upper-class is vastgelegd. Hij eet apart en krijgt ander voedsel, dat ook op andere wijze wordt klaargemaakt. Er is een tent om in te eten, een tent om in te slapen en er is zelfs een wc-tent. De gids (*sirdar*) en zijn helpers eten in eigen kring en ook weer hun eigen voedsel. Zij hebben alleen een tent om in te slapen. De dragers hebben ook dat niet, zij gaan op afstand hun eigen gang. Voor hen wordt niet gezorgd, zij zijn letterlijk voetvolk. Voor zichzelf hebben zij ook bij een tocht van twee of drie weken niet meer nodig dan een klein tasje, voor de verzorging van een of twee westerlingen zijn minimaal drie dragers, twee koks en twee gidsen nodig. Minder dan twee kilo explodeert voor hen tot meer dan tweehonderd kilo - kleren, kerosine, keukengerei, tenten, slaapzakken, voedsel, boeken...

De foto laat ook wat van de paradoxen van het postmodernistische levensgevoel zien. Ik draag de kinderlijke kleren waarmee de Amerikaanse president altijd laat zien dat hij nog fit genoeg is om de machtigste man van de wereld te zijn. Het T-shirt ('ik beweeg, u ook?') is een overblijfsel van de derde wereldconferentie over het nut van regelmatig bewegen. Ik doe vrijwillig wat voor de dragers werk is, dat zij het liefst niet zouden doen. Geen van hen zou nog een meter lopen, als hij een auto had. Aan mijn voeten zitten Italiaanse bergschoenen, die meer hebben gekost dan een Nepalees in een jaar verdient. Ik ben trots op mijn prestaties in de bergen, maar de dragers moeten het doen met teenslippertjes. Als het ter-

rein echt lastig wordt, schoppen ze die uit en gaan op blote voeten verder. Ik ben met mijn bijna vijftig jaar gezonder dan ieder van hen met vijftwintig, maar ik draag een klein gewicht in een mooie rugzak en zij de helft van hun gewicht in een tenen mand op hun rug. Ik sta erop dat in ieder kamp alle rotzooi wordt verbrand en begraven - Nepalezen maken troep -, maar ik vind het geen punt om met een vlucht naar Kathmandu het milieu kwadratisch te belasten.

Die avond eet ik in het Yak & Yeti, het beste hotel van de stad, borsjt en chateaubriand. Ze schenken er een redelijke Beaujolais bij en naast mijn bord ligt de *Lonely Planet*-gids voor Thailand. De dag daarna zit ik in Phuket in de disco en daar is het niet leuk.